TRACTATVS

De

IVRISDICTIONE ORDINARII IN EXEMPTOS,

DEQVE ILLORVM EXEMPTIONE AB ORDINARIA IVRISDICTIONE:

MVLTIS PONTIFICVM DECRETIS, ET SS. Congregationum S. R. E. Cardinalium Declarationibus illuſtratus.

IN IVDICIO FORENSI OPIDO QVAM VTILIS ac frequens.

CVM GEMINO INDICE: VNO QVÆSTIONVM; ALTERO Rerum ac Materiarum copioſiſſime.

Ad

SER.mum ET ILL.mum PRINCIPEM FERDINANDVM
Electorem Colonien. Epiſcopum ac Principem Leodien.
Vtriuſque Bauariæ Ducem, &c.

Lo del Colegio M.r del Arzobispo

Auctore

ERASMO A CHOKIER IVRESCONSVLTO LEODIEN.

Donacion del ... Cisneros

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA · SALAMANCA ·

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM KINCKIVM ad interſigne Monocerotis.

ANNO M. DC. XX.

SERENISSIMO AC REVE-RENDISSIMO PRINCIPI

FERDINANDO

ACHIEPISCOPO ET ELECTORI COLONIENSI, S. R. IMPERII PER ITALIAM ARCHICANCELLARIO, PRINCIPI ELECTORI, EPISCOPO LEODIENSI, HILDESHEIMIENSI, MONASTERIENSI, PADERbornenſi, Adminiſtratori Stabulenſi & Berchteſgadenſi: Comiti Palatino Rheni, vtriuſque Bauariæ, VVeſtphaliæ, Angariæ, & Bullonij DVCI, Marchioni Franchimontenſi, Comiti Loſſenſi, Longienſi, Hornenſi, &c.

Domino ſuo Clementiſsimo.

O*Peroſum & moleſtiæ plenum eſt*, Sereniſsime Princeps, *ea tractare, examinare, ſtyloq́ue committere, quæ doctorum virorum oculis ac cenſuræ ſubijcienda ſunt. Vt enim ſuus cuique ſenſus eſt; ſic difficile eſt, ita ad guſtũ cuiuſque ſua adaptare, vt cuiuſuis palato grata ſint, quæ litteris & poſteritati publicè commendantur. Idcircò adſolent qui lucubrationes & ſtudia ſua extra hominum liuorem eſſe optant, patronum ſibi deligere, cuius auſpiciis & auctoritate aduerſus Ariſtarchos iniquoſque cenſores, tueri ſeſe poſſint. Qui igitur*, Sereniſſ. Princeps, *Tractatum hunc de Ordinaria in Exemptos, deq́ue illorum Exemptione ab Ordinaria Iuriſdictione ſucciſiuis licet horis, nõ ſine magno labore digeſſeram, benignus mihi mox adſpectus* Celſit. Veſtræ *occurrit, vtpote cuius authoritas talis eſt, & tanta, vt ex facili vel primo nominis auditu conticeſcant maledici; cuius virtutes tantæ & raræ, vt auitis nequaquam concedant. O beatam ſobolem & bono publico natam! vt quæ cæleſtes illas & heroicas progenitorum ſuorum virtutes ita grauiter aſſecuta eſt, adeoq́ue probè aſsimilauit & expreſsit, vt vera prorſus & animata illorum imago videatur. Quæ enim in* Alberto *Bauariæ Duce cognomento* Sapiente *Abauo* Celſit. Veſtræ *integritas & Principibus laudata moderatio; in Proauo* Guilhelmo *conſtantia & incredibilis animi magnitudo, in Auo* Alberto *ſingularis clementia; denique in huius filio parente eiuſdem* Celſ. Veſtr. *omnibus ſpectata pietas, numeriſque omnibus perfecta, & eminens prudentia notata*

eſt,

ERASMI
A CHOKIER IC.
LEODIENSIS
DE
IVRISDICTIONE ORDINARII IN EXEMPTOS, deque illorum Exemptione ab Ordinaria Iuriſdictione, Tractatus.

PARS PRIMA
Quæſtio prima.
Quæ ſit deſinitio & origo exemptionum.

SVMMARIVM.

1. *DE exemptionis ethymo & elegantia.*
2. *Exempti cæteros honore præcellunt.*
3. *Deſinitio exemptionis.*
4. *Acquiritur præſcriptione & priuilegio.*
5. *Priuilegium duplex, proprium & commune.*
6. *Diœceſani ſignificatio reſtrictior quàm Ordinarij. fallit tamen in materia fauorabili. 8.*
7. *Quid ſit diœceſis.*
9. *Ordinarij appellatione qui comprehendantur.*
10. *Concil. Trid. committens aliquid Ordinario, non cenſetur excluſiſſe Vicarium.*
11. *Secùs ſi Diœceſano committatur.*
12. *De origine exemptionum ab emancipationibus, manumiſſionibus, &c.*
13. *Oppreſſio, lites, compenſatio cauſa impulſiua exemptionis. 15. 16. 17.*
14. *Cauſa efficiens Pontifex.*
17. *Finalis, quies exemptorum, fauor ſanctæ ſedis.*

EXORDIENDVM ab ethymologia & deriuatione nominis: ea enim plurimum rei ſubſtantiam & cognitionem illuſtrat. *Cicero in topic. vbi Boet. latè Præſes in locis legalib. loco ab Ethymolog.*

Eximo quod ſit, inquit Nicolaus Perittus (*in commentarijs linguæ* 1
latinæ) ab ex & emo; eſt velut aufero, excipio, generalius verbum, quàm eripio; etenim *eripere*, ait Pomponius, eſt de manibus auferre per raptum, *eximere* verò quoquo modo auferre. *L. ſed eximendi ff. ne quis eum qui in*

TRACTATVS IVRISDICTIONIS ORDINARIÆ IN EXEMPTOS; ILLORVMQVE EXEMPTIONE AB ordinaria Iuriſdictione

TOM. II. TRIPARTITVS.

I. *Scholia in Conſtit. Concilij Lateranenſis.*
II. *Conſeruatorias Eccleſiaſticas quaſt. 130.*
III. *Conſeruatorum laicorum materiam, Tribunali viginti duumvirum Leod. adoptatam comprehendens.*

AVTHORE
ERASMO A CHOKIER IC.
Leodienſi.

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud IOANNEM KINCKIVM, ad interſigne Monocerotis.

Anno M. DC. XXIV.

EGo infraſcriptus deputatus à Reuerend. Domino Ioanne à Chokier Vicario Reuer. Sereniſsimiq; Epiſcopi, & Principis Leodien. vidi Tomum ſecundum tractatus Iuriſdictionis ordinarię in Exemptos Clariſs. Domini Eraſmi à Chokier I.C. Leodien. in quo nihil vidi repugnans orthodoxæ religioni, & bonis moribus, quin materiam Iuriſdictionis ordinarię in exemptos his temporibus intricatam, dilucide explicatam animaduerti; Proinde Reipubl. bono typis mandari poterit. Datum Leodij, 12. Ianuarij 1624.

Fr. Claudius Du Rapoy Sacræ Theologiæ Doctor,
Prior Prædicatorum Ciuitatis Leodienſis.

SERENISSIMO PRINCIPI

FERDINANDO

DEI ET APOSTOLICÆ

SEDIS GRATIA ARCHIEPISCOPO

Colonienſi, Sacri Romani Imperij per Italiam Archicancellario; & Principi Electori, Epiſcopo Leodienſi, Paderbornenſi, & Monaſterienſi, Adminiſtratori Hildeſimenſi, Berchteſgadenſi, & Stabulenſi, Comiti Palatino Rheni, vtriuſq́ Bauariæ, VVeſtphaliæ, Angariæ, & Bullonenſi Duci, Marchioni Franchimontenſi, Comiti Loſſenſi, Longien. & Hornen.

Domino ſuo Clementiſſimo.

QVemadmodum olim in Muſica numeros, voces, modos, In Geometria lineamenta, formas, magnitudines, in Aſtrologia, cœlorum conuerſiones, ortus, occaſus ſiderum motus, in Iuriſprudentia Pontificum Imperatorumque conſtitutiones ſparſas, ac ipſo tempore variantes, ab ijs qui non tam ſibi-ipſis quam Reipubl. nati ſunt in artem & vnum ordinem concinnè redactas videmus. Ita ego materiam Iuriſdictionis ordinariæ in exemptos confuſam, obſcuram & per abdita Pontificiorum Decretorum, diſperſam, & latebris Iuris vtriuſque prudentiæ duobus

PRIMA PARS.

SCHOLIA.

IN CONSTITVTIONEM CONCILII Lateranenſ: Exemptiones à Iuriſdictione Ordinarij moderantem.

§. PRIMVS.

SVMMARIVM.

1. *CVra & ſollicitudo paſtoralis.*
2. *Baculus paſtoralis quis deſignet.*
3. *Pontifex cur baculum paſtoralem non geſtet.*
4. *Pontifex præſidet vniuerſitati Eccleſiæ.*
5. *D. Bernardi encomium de ſummo pontifice.*
6. *Energia dictionis iuxta.*
7. *Paſtorale munus deſcribitur.*
8. *Pontifex proſperitati Eccleſiæ aduigilat.*
9. *Libertas Eccleſiaſtica quæ dicatur & in quibus conſiſtat.*
10. *Statuta & conſuetudines contra Eccleſiæ libertatem non valent.*
11. *Qui à cenſura violationis Eccleſiaſticæ eximantur.*
12. *Scandali ſignificatio.*
13. *Duplex ſcandalum.*
14. *Scandali multa ſpecialia.*
15. *Pontificum prima ſollicitudo eſt pax & quies Eccleſiæ.*
16. *D. Conſtantinus Imperator pacis amator.*
17. *Pontifices diſſidia conciliant.*
18. *Diſſidia etiam priuata & lites damnoſæ.*
19. *Analogia inter bella & lites.*

PARS SECVNDA

CONSERVATORVM ECCLESIASTICORVM MATERIAM COMPREHENDENS.

QVÆSTIO PRIMA.

Quæ ſit deſinitio conſeruatorum, Et qualiter conſeruatoriæ iuris ſcripti, differant à conſeruatorijs hodiernis & de multiplici conſeruatoriarum opere.

SVMMARIVM.

1. *Diſſinitio debet eſſe principium omnis diſceptationis.*
2. *Conſeruatorum diſſinitio.*
3. *Differentia inter conſeruatores hodiernos & iuris ſcripti.*
4. *Quod ſint conſeruatorum ſpecies.*
5. *Vigintiduumvirum Leodienſium iuriſdictio.*

OMNIS quæ de aliqua re ſuſcipitur diſceptatio, debet à diffinitione proficiſci, vt intelligatur id de quo diſputatio ſuſcipitur inquit Cicero lib. 1. *officiorum*. 1

Licet autem in iure omnis diffinitio periculoſa ſit, vtpote quod vix vlla ſit adeo vniuerſalis teoria, quæ non quibuſdam reſtrictionibus aut extentionibus ſubuertatur. 2 *L. omnis diffinitio ff. de reg. iur.* non poſſe tamen mihi videtur generalius aptiuſque diffiniri conſeruatores, quam eſſe iudices canonicæ deſignatos cum poteſtate defendendi res aut perſonas priuilegiatas.

PARS TERTIA.

MATERIAM CONSERVATORVM laicorum Tribunali vigintiduum virum Leodienſi comparatam comprehendens.

PROEMIVM DE RATIONE HVIVS STVDII.

TRibunal vigintiduumvirum Patriæ Leodienſis à maioribus noſtris inſtitutum eſt ad Reipublicæ quietem aduerſus violentias tum priuatas tum publicas corruptoſque iudices. Cui cum iuriſdictio tutelaris & conſeruatoria ſolum competat, rarior olim eſſe ſolebat illius iuris adminiſtratio: ſed ſenſim vt tempus edax rerum omnia immutat, ita tribunal hoc paulatim iuriſdictionem ſuam ampliando falcem ſuam in meſſem alienarum huius patriæ iuriſdictionem diſpendio reipublicæ huius adeo immiſiſſe experimur, vt aliud vix ſit tribunal in quo talis cauſidicina habeatur. Quod me mouit vt ijs quæ tenebras huic tribunali ſuffuderunt diſcuſſis iuriſdictionem illius ad incunabula eius originis trutinamque iuris reuocarem. Bono equidem Leodienſis huius reipublicæ cuius ſicuti magnopere intereſt ſanctum hoc tribunal ab annis trecentis erectum, ſartum tectum conſeruari ita & mala quæ ex ampliatione iſtius iuriſdictionis in aliorum diſpendium irrepſerunt expedit velut praſecmna reſecari. Tu quiſquis es iuſtitiæ alumnus ſtudio hoc meo fruere & pro gratia Deum vt ſit mihi merces adprecare.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſint etiam conſeruatores laici.

p.301 prauenire, p.302 l. 7 condictione, l.pen. tenèatur, p. 303 l.19 inſtrumentaque quarenti-
giata, l. 26 quod, l.31 Hec, p. 304 l. 3 aliique priori ſcripto à me notati, ſcribatur minoribus
litteris, l.5 in ob. l.7 iudicum, l.16 Quod autem, l.30 ambigat, p.305 l.30 ſeruitutes, l.35 per a-
lium, l.pen. procurator, p.306 l. 10 prælicatos, p.307 l.20 annui redditus 30. florenorũ Bra-
bantiæ, l.23 volitationes, l.24 Hinc, l.26 exceptiones, p.308 l.10 Louanienſes, l. 11 Leodienſis
qui pariter, l.31 euocans. 309 l.24 appoſitioni, p.310 l.8. conceſſa. l.15. ut nec ſubaudito. 311 l.29.
facto. 312 l.14. veriſimile. l.15. extinctus, obliteratusque. l.18. decenũ 316 l.15. mentio. l. 16. ſiunt
inter ſcholares hinc. p. 318 l.23. ex ceſſione l.26 ea, l.32. Rectoris puniatur ſcholaris. p.319 l.4. in
ſummario nu.8. præciſa. l.5. ſanctiſſimi l.14 eticui. 321 l.9. ad idem. 24. non modo ſe non opponat.
l.35. mandato. l.16 precum Cæſarearum 322 l.5. cuius, 323. l.7. in ſummario. factam. l.9. etiamſi
exempti ſint, 324 l.7. adiecta. l.13. iuri aliquo. l.33. conditio illi adiecta. l.antep. derogans. 325 l.3.
ita & in hac facultate. 326. l.6. qua. 327 l.1 ſignanter porro quod. 328. l.16. in ſummario, pondus
diei & æſtus. l.26. in ſummario, confeſſores monialium qui degunt. l.25. in ſummario. Religioſi
mendicantium, vtriuſque ſexus. nu.24. in ſummario ſub ordinem quem profeſſi ſunt ſub nu.25
vniones 330. l.7. hinc. l.9. exemplandam. 349. l.1 Conſeruatoria. l.25. dele de. ibidem l.25.
contemplationi. 350. l.6 alienam. l.22. priuilegiorum. 351. l.22. ſit reprahenſus. 352 l.1. à, ibid. l.4.
exemptis. 353 l.3. obici. 353 l.3 quam de iure. l.20. an poſſint. l.pen. à, 355. l.13. valetudinis. l.24.
& 15. poſtremò, l.32. putatiuo, l.antep. oppoſitam. l.pen. prouidere. l.pen. ne iudicium. 357 l.9 ex-
ceptionem. 358 l.31. dilucidius. 360 l.16. Iudicium. 361 l.14. conuellendus. l.19. ſubſidit. 369. l.pen.
praſegmina. p.371. l.17. iuriſdictionum. l.9. iuriſdictionem. 372. l.21. lib.2. de iuriſdictione ord. in
exempt. oſtendi quæſt. 26. verum quod collegiorum illud ſit laicum inferius oſtendimus. p.380. l.22
iudicium. pagin. 374. lin. 18. ſeipſos. pagin. 381. lin. 8. maleficiorum. pagin. 384. lin. 5. ſenſim
p.384 l.12 iniuriam facit, hoc eſt, p.373 l.2 loquentis, p.385 l.28 condictione, p.387 l.10 Elenchos
l.pen. ſtatuarium, ib. extraordinaria, p.388 l.7 ſeu, pag. 389 in ſum. voiagia, p.394 l.2 mun-
dum. ibid. in queſt. dolus verus, p.396 l.1 mihi, ibid. l.vlt. cognitionem non ſpectat, p. 398 l.1
dele ad, pag. 400 in queſt. immemoriali. ibid. l.16 vulgata, ibid. in fin. omnia mala iſta,
p.402 l.4 Archiſiſcum, ibid. l.4 multum, ibid. l.4. vanus, p.404 in fem. immoderata, ibid. l.
23 quia, ibid in fin. perpetrat, p.405. l.27 ſeueritas, p.406 l.4 calore, ibid. l.5 factum. ib. l.21 quo
minus, pag. 409 l.8. legitimè, ibid. l.8 actitata, ibid. l.9 iniuſtitia ſententiarum & rerum co-
ram iudicibus legitimè inſtitutis, ibid. l.9 diſputationemq;, ibid. l.13 inexplicabilis, ibid. l.32
conſilio, p.410. l.16 in dominum, ibid. l.29 ſunt enim, p.412 l.21 quod
ipſum cur, p.412. l.28.

F I N I S.

Luxemburgi excudebat Hubertus Ruelant ſumptibus
Ioannis Kinckij. MDCXXIV.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
SALAMANCA